

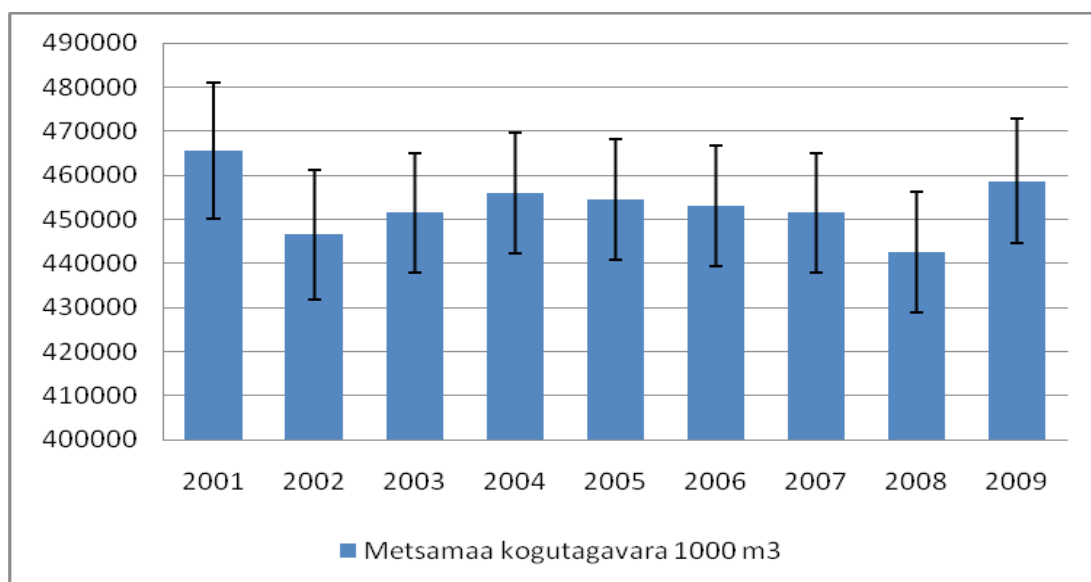
a) Riigikontrolli väide - arengukava eelnõus on riikliku metsainventuuri (SMI) andmeid tõlgendatud väärtalt. Eelnõus väidetakse, et viimase kümnendi jooksul on metsade juurdekasv ületanud raiemahtu kokku 44 mln m³ võrra.

Keskkonnaministeeriumi vastus - arengukavas ei ole väidetud, et metsade juurdekasv on ületanud raiemahtu 44 milj m³ võrra.

Metsanduse arengukava aastani 2010 kohaselt peeti optimaalseks aastaseks raiemahuks 12,6 milj m³ ning perioodi tegelik keskmine raiemaht oli 7,2 milj m³ puitu (SMI 2001–2008 andmete alusel). Majandamisest väljas olevate metsade tõttu akumulatsioon eelmise arengukava kümneaastase perioodi vähemraiate tulemusena täiendavalt 44 milj m³ puidu raiepotentsiaal. Küpsete puistute raiet pole puidukvaliteedi languse ja puistute lagunemise tõttu võimalik edasi lükata ning enam kui poolsajandi jooksul kasvanud puidu kasutamiseks on otstarbekas selliste puistute uuendusraie. Uue metsapõlve rajamisega kasutatakse uuesti metsamaa võimet kasvatada puitu ning suurendatakse puistute juurdekasvu tulevikus.

Metsade kogutavara pole arvestatavalt suurenenud ega vähenenud (vt joonis 1), suurenenud on küpsete metsade tagavara. Kui eelmisel perioodil jääb raiumata 44 milj m³, siis see kandub edasi järgmise perioodi ja järgneva perioodi küpsete metsade maht on veelgi suurem, sest juba küpsete metsade olemile on lisandunud perioodi jooksul küpseks saanud metsad.

Metsade juurdekasv on alguses aeglane, siis ülikiire ja langeb vanuse kasvades teoreetiliselt nulli (tasakaaluseisundisse) - mis pole metsa majanduse eesmärk. Seega, mida vähem metsi raiutakse, seda enam tekib vanemaid puistusi ja väheneb puidu juurdekasv.

Joonis 1. Metsamaa kogutagavara muutus veapiiridega¹ 2001 – 2009 (Keskkonnateabe Keskus, SMI)

¹ SMI puhul on tegemist valikuuringuga ja saadud tulemused on hinnangud, millele on iseloomulikud esindusvead. Eesti metsade tagavara antakse veahinnanguga ±3%, metsamaa pindala ±2%.

b) Riigikontrolli väide - Raiemahtude suurendamiseks kavandatud raievanuste alandamise ja raie tingimuste leevendamise ettepanekuid ei ole analüüsitud. Riigikontrolli arvates ei saa arengukavas optimaalse raie mahu arvutamisel võtta aluseks uuringu läbiviijate poolt subjektiivselt alandatud raievanuseid, hindamata eelnevalt raievanuste alandamisega kaasnevat mõju metsamajandamise pikaajalisele jätkusuutlikkusele ning ökoloogilisele tasakaalule.

Keskkonnaministeeriumi vastus – Arvutused on tehtud Eesti Maaülikooli metsateadlaste soovitatud kolme puidu pakkumise stsenaariumi alusel. Kõigi stsenaariumide korral on selgitatud arvutuste tingimusi, lühiajalisemat ja pikaajalisem mõju puidukasutusele ja metsavarude seisundile. Arengukava tegevustega kaasnev mõju keskkonnale on hinnatud keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus.

Arengukavas ei ole kavandatud küpsusvanuste ühest alandamist vaid sidumist iga konkreetse puistu koosseisupuuliikide ja nende osakaaluga, millega võetakse arvesse puuliikide erinevat kasvukiirust ning tüvemädanike dünaamikat. Hetkel lähtutakse ainult peapuuliigist ega arvestata kahjustustega, mis moodustavad uuendusraiate mahust hinnanguliselt 32% (Uuringud "Eesti metsade ressursianalüüsi" tarbeks). Arengukavas kavandatud tegevus sisaldab eelnevat analüüsi: Metsamaa ja puuliikide tootmispotentsiaali arvestamine puistupõhiste küpsusvanuste rakendamisel. Puistupõhiste küpsusvanuste rakendamise eelselt koostatakse mõjude analüüs.

Arengukava koostamise käigus koostati ülevaade puiduressursi võimalikest kasutusmääradest aktiivse, mõõduka ja väheneva puidupakkumise stsenaariumite korral. Arengukavas on välja toodud mõõduka kasutuse stsenaarium, mida peetakse pikas perspektiivis optimaalseimaks.

Kuigi nii kasutuses kui kasutusest väljas olevate Eesti metsade vanuselisest jaotusest tulenevalt võiks maksimaalne puidukasutus lühiajaliselt ulatuda ka suuremaks kui arengukava toodud mõõdukas stsenaarium ette näeb, on metsasektori pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks 12–15 miljonit m³ aastas.

Metsanduse arengukava aluseks olevad puidu pakkumise arvutused on tehtud Eesti Maaülikooli metsateadlaste soovitatud kolmel puidu pakkumise stsenaariumi alusel. Need on:

- a) aktiivne puidukasutus;
- b) mõõdukas puidukasutus;
- c) vähenev puidukasutus.

Iga stsenaariumi korral kasutati erinevaid raievanuseid (diameetreid), kusjuures mitte kusagil ei ole öeldud, et mõni neist stsenaariumitest kattub täielikult praegu kehtiva uuendusraiate regulatsiooniga. Kõige lähemad praegu kehtivale on mõõduka puidupakkumise korral kasutatud küpsuskriteeriumid.

Kehtiva regulatsiooni alusel võib männikuid, kuusikuid ja kaasikuid raiuda lähtuvalt vanusest või diameetrist, kusjuures mõlemad näitajad omavad võrdset tähtsust. Näiteks Ia-I boniteedi männikuid võib raiuda, kui nad on saavutanud vanuse 90 aastat või nende rinnasdiameeter on 28 cm. Metsaregistri andmetel saavutab Ia boniteediklassi männik keskmisena diameetri 28 cm 77- ja I boniteediklassi männik 87 aasta vanuselt. Seega saab neid ka praegu realselt raiuda varem kui 90 aasta vanuselt.

c) Riigikontrolli väide - Raiemahtude suurendamine kahjustab riigimetsa jätkusuutlikku majandamist. Kui uuendusraiate pindala on riigimetsas aastatel 2005 - 2009 kasvanud 5500 hektarilt 7300 hektarini, siis uue arengukavaga kavandatud koguraiemahule (12 - 15 miljonit tm) vastakse arengukava lähteuuringu kohaselt riigimetsa uuendusraiate maht ca 11 200 kuni 15 000 ha, mis on mõõdukas puidukasutuse stsenaarium ning on eeldatud, et riigimetsamaale lisandub ca 10% metsamaad (70 000 ha) seni reformimata metsamaa arvelt.

Keskkonnaministeeriumi vastus – Raiemahtude prognoosid ei ole koostatud metsaomanike löikes, mistõttu ei ole korrektsed Riigikontrolli järeldused Keskkonnaministeeriumi valitseda olevate riigimetsade kohta. Riigimetsade raiemahtude suurendamine ei ole arengukava eesmärk.

Riigikontrolli väide, et arengukava mõõduka puidukasutuse stsenaariumi korral on riigimetsa männikute uuendusraie väljaraie 370 tm/ha, on eksitav. Eraldi riigimetsa raiemahtude prognoosi ei ole koostatud, kõigi metsade vastav number on aga ca 340 tm/ha. Ekslik on võrrelda uuendusraie väljaraie 81...100 aastaste männikute keskmise hektaritagavaraga. Viimane sisaldab ka IV-Va boniteediklassi puistuid, mis sellises vanuses on veel keskealised või mida arvutustesse ei ole kaasatud (Va boniteet).

Jätkusuutliku metsamajanduse peamiseks kriteeriumiks on pikas perspektiivis metsaressurssi võimalikult ühtlane kasutamine juurdekasvu ulatuses. Eestis on pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks kasutada 12–15 milj. m³ metsamaterjali aastas. Hinnanguliselt kasvab selline kogus puitu igal aastal metsa juurde. Metsade kasutus juurdekasvu piires tagab ühiskonna jaoks pideva tulu, säilitades seejuures metsa võime pakkuda nii majanduslikke, sotsiaalseid keskkonnavalaseid kui kultuurilisi hüvesid. Püsiva puiduvoo tagamiseks on oluline metsade aktiivne majandamine, see on metsa uuendamine, kasvatamine, kasutamine ja metsakaitse. Tulenevalt ohust kasutada metsaressurssi pikaajaliselt perspektiivis rohkem kui seda juurde kasvab, on võimalik seadusandlusega piirata metsavarude kasutamist. Keskkonnaministeerium esitab Keskkonnategevuskava aruandluse raames Vabariigi Valitsusele ülevaated eelneva 10-aastase perioodi metsaressurssi kasutamisest, vajadusel koos ettepanekutega, kuidas ressursi kasutuse mahtu suurendada või vähendada. Seaduses sätestatud piiranguid muudetakse paindlikult vastavalt metsakasutuse eesmärkide täitmisele.

Riigimetsade majandamise eesmärk ei ole puidukasutuse mahtude tõstmine vaid keskkonna stabiilse seisundi ja metsa mitmekülgse kasutamise tagamine ning puiduturu ühtlane varustamine toormega.

Jätkusuutliku metsamajandamise definitsiooni ei ole rahvusvahelise ega ka riikliku metsapoliitika kujundamisel mõeldud sedavõrd kitsalt kasutada kui seda on teinud Riigikontroll. Riiklikud kohustused jätkusuutliku metsamajanduse tagamisel hõlmavad kõiki metsaomanikke ning Keskkonnaministeeriumi valitseda olevad riigimetsad mängivad selles küll olulist kuid vaid osalist rolli. Kuna rohkem kui pool Eesti metsadest on eraomandis, siis sõltub suure osa metsa majandamise jätkusuutlikkusest sellest, kuidas erametsaomanikud soovivad oma metsaga ümber käia. Metsaomanike motiveerimine oma metsi jätkusuutlikult majandama on väga oluline kogu Eesti metsanduse jätkusuutlikkuse jaoks.

Keskkonnaministeeriumile annab täiendava kindluse riigimetsade jätkusuutliku majandamise kohta metsaseaduse ja teiste seadustega kooskõlas metsade majandamine, pikaajalist ja jätkusuutlikku

kasutamist taotlev metsamajandamiskavade kasutamine ja arvestuslangi arvutamine ning rahvusvahelised jätkusuutlikku metsade majandamist tunnustavate sertifikaatide (FSC, PEFC) olemasolu.

d) Riigikontrolli väide - Eelnõu on vastuolus Eesti ja ELi looduskaitse eesmärkidega. Euroopa Liidu loodusdirektiiv seab eesmärgiks, et direktiivi lisades loetletud looduslike elupaikade ja liikide soodne seisund säilib ning liikmesriigid peavad selle tagama kogu oma territooriumil, mitte üksned kaitsealade võrgustiku piires.

Keskkonnaministeriumi vastus – Arengukava eelnõu kohta on koostatud keskkonnamõtjude strateegiline hindamine, mille eesmärgiks oli muuhulgas anda hinnang arengukavas püstitatud eesmärkide sisemisele kooskõlale ning seostele riiklike ja rahvusvaheliste keskkonnaneesmärkidega sh sotsiaalset mõju ja mõju Natura 2000 võrgustiku sidususele ning soovitude esitamine negatiivsete keskkonnamõtjude vähendamiseks.

Natura 2000 alad on kaitstud ning nende planeerimisel ja korrashoiul tuleb lähtuda looduskaitseadusest kui ka EL direktiivist 92/42/EMÜ. Eesti Natura 2000 alad on kas kaitsealad – rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad (mh pargid), hoiualad, liikide elupaikade kaitseks mõeldud püsielupaigad või kaitstavad looduse üksikobjektid. Sellest tulenevalt tegeleb Natura aladega kui elupaikade kaitsega peamiselt Looduskaitse arengukava aastani 2020. MAK2020-ga ei kavandata tegevusi, mille elluviimine avaldaks olulist mõju Natura 2000 alade olemasolevale võrgustikule.

Majandusmetsades säilitatakse järgmisse raieringi lamapuitu, säilik- ja püstiseisvaid surnud puid. Kaitstavate alade ja kaitsealuste liikide püsielupaikade puhvertsoonid peavad tagama sihtkaitsevööndites ja reservaatides elavate kaitsealuste liikide häirimatuse. Keskkonnaseisundi kaitseks saab määrata metsa kaitsefunktsioone ka planeeringute kaudu kohaliku omavalitsuse tasandil. Vee ja pinnase kaitseks on metsaseaduses sätestatud metsa majandamise täiendavad kriteeriumid.

Lisaks looduskaitse piirangutele seab metsaseadus metsade majandamisel nõuded looduse mitmekesisuse ning keskkonna kaitseks. Ohustatud liikide säilimist ja levikut toetavad majandusmetsades asuvad vääriselupaigad. Metsaseadusega on sätestatud kohustus jätta lageraiete tegemisel alles säilikpuud või nende säilinud püstiseisvad osad, mis on vajalikud elustiku mitmekesisuse tagamiseks, tüvepuudu kogumahuga vähemalt 5 m³ ühe hektari kohta.

Üldine järeldus - Riigikontroll juhib tähelepanu, et Riigikogul puudub arengukava üle otsustamiseks oluline info või on see esitatud moonutatult.

Keskkonnaministeriumi vastus – Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 koostamine on olnud laiapõhjaline protsess (vt graafik 1), millesse on kaasatud Eesti ja rahvusvahelise metsanduse parimad teadmised. Arengukava on läbinud avalikustamise protsessi ning saanud positiivse hinnangu keskkonnamõtjude strateegilise hindamise käigus. Keskkonnaministerium on veendunud arengukavas esitatud andmete korrektsuses ning ei pea otstarbekaks arengukava täiendamist.

Eesti metsanduses on kasutusel E. Lõhmuse poolt väljatöötatud ordinatsiooniskeemil põhinevad metsakasvukohatüübid. Riigikontroll on analüüsinud RMK poolt teostatud uuendusraieid kasvukohatüübirühmade viisi. Tegemist on igati originaalse lahendusega, kuid praktilises

metsanduses on kasvukohatüübi määramine raske ja problemaatiline, sest tüübi määrang oleneb mitmest eri faktorist nagu muld, alustaimestik ja niiskusrežiim. Praeguse metsa majandamise tava järgi koonduvad lageraied sinna, kus on küpsed puistud. Metsakasvukohatüüpidega ei ole senini metsakasutuse mahu kavandamisel arvestatud. Metsakasvukohatüüpide kasutamine on süsteem, mida kasutatakse metsade klassifitseerimiseks. Looduses on metsatüübid pidevas üleminekus, vahed erinevate kasvukohatüüpide ja kasvukohatüübirühmade vahel on mõttelised. Seetõttu ei ole otstarbekas reguleerida õigusaktidega raiete kavandamist kasvukohatüübirühmade kaupa.

Oluline on silmas pidada, et metsatüpoloogias kasutatavad klassifikatsiooniüksused on kokkuleppelised väljavõtted – mets kui ökosüsteem moodustab harva selgelt piiritletavaid üksusi. Kasvukoha tingimuste ja nende vastavate metsakoosluste varieerumine on üldjuhul pidev, tunnuste muutumine toimub enamasti järk-järgult.

Graafik 1. Metsanduse arengukava aastateks 2011 - 2020 (MAK) koostamise protsess

